

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
DISAINITEADUSKOND
EHE JA SEPIS

BAKALAUREUSETÖÖ
20/22
MADISMAATTUS

EKA Ehe ja sepis

JUHENDAJAD: PIRET HIRV, EVE MARGUS

1999.aastal sain ma oma esimese krooni, mõni aasta hiljem oma esimese dollari. Ühel hetkel olin avastanud end kolleksioneerimas erinevaid rahatähti ning münte. Mäletan, et püüdsin isegi paberraha täpselt järgi joonistada ja toota n-ö enda raha, et mul seda rohkem oleks. Seal ma siis olin, umbes 7 aastane, näpu vahel dollar ja hunnik järgijoonistatud paberraha, sest juba siis ei olnud mul piisavalt. Tõenäoliselt see oli hetk, mil ma tundsin esimest korda ahnust. Tekkisid materiaalsed unistused ning arusaam rahast.

12 aastaselt sain ma oma esimese koristajatöö, pühkisin luuaga tolmu ja muud prahti autoremonditöökojas ning sain selle eest 100 krooni, oma esimese Koidula. 100 krooni oli tol hetkel minu jaoks suur summa ning ma ei teadnud, mida sellega muud teha kui kõrvale panna ja koguda. Mida aeg edasi läks ning aastad möödusid, mõistsin, et mul oli mingit sorti sõltuvus – pole otseselt raha vaja, kuid ära seda anda ka ei taha. Niisiis asusin otsima vastust küsimusele, kas raha rikub inimest.

John P. Morgan oli Ameerika Ühendriikide investeerimispankur ja kunstikolleksionäär, panga J.P. Morgan & Co. asutaja. Ta oli USA „kullatud ajastu“ üks esinduslikumaid ja tuntumaid magnaate. Morgan oli oma tunnistuses kongressi ees 1912. aastal öelnud: “Kuld on raha, kõik muu on krediit”. Raha on kõigest paber ja münt mingisuguse numbriga, ometigi on sellel numbril väga tugev mõju. 19. sajandil ehitati Coloma orus asuva jõe äärde šveitsi ärimehe John Sutter'i saeveskit. Ühel hommikul märkas ehitustöid juhtiv James Marshall veski voolukanalis sädelevat metallitükki. Järgmisel päeval oli ta leidnud veel mõned kollased metallitükid, mida prooviti nii hamba, kui ka haamriga.

Polnud ühtki kahtlust, et Ameerika jõest oli leitud kulda. Marshall ja Sutter ei soovinud, et leiust laiemalt räägitaks kuid jutt kullast oli juba liikvel ning tekitas laviini, mida polnud võimalik enam peatada. Nii vallandus California kummituslinnas Bodie's kullapalavik, kust avastati sedavõrd rikkalikult kulda, et see oli meelitanud mõne aasta jooksul sadu tuhandeid kullakütte. Nii selle loo kui teiste ajalooost teada kullapalavikukirjelduste kohaselt oli mammona teinud piltlikult öeldes inimesest looma. Kulda otsiti nii jõgedest, kui ka mägedest, inimesed võtsid ette meeletuid rännakuid läbi preeria, kõrbe ning üle mägede. Kakeldi, tulistati, mõrvati. Kullahimu oli nii ränk, et inimesed kaotasid empaatia ning võime kaasa tunda.

...kohale sealt viivuks hõjunud
...nude, kuidas iga inimene
...nimest pole kuigivõrd rahul
...nanud minu senist fin
...mates majandusolud
...raha puhul lendab ra
...välja ja meie käitum
...tugevad emotsioonid
...Klassikaline majandu
...lites inimese kompleks
...et individuaalsel tasandil
...mis toob kaasa maksimaalses
...dikuks on võetud selliste hinnangute
...tulevad aga...
...depressioon, riskikäitumine,
...raha on hinge
...kirjutab selles

Midase müüt on õpetlik lugu ahnuse tragöödiast ja räägib sellest, mis juhtub siis, kui tõelist õnne ära ei tunta. Nagu ka kuningas Midas, polnud temagi rahul oma luksusliku elu ning kuningriigiga. Midas arvas, et ainus, mis talle elus suurimat õnne pakkuda suudaks, oli kuld. Oma päevi veetis ta münte lugedes ja imetledes ning nendes kümmeldes. Midase soov, et kõik puudutav muutuks kullaks, sai täidetud. Kui ta enda tüdruki tema puudutusest kullaks muutus, hakkas ta teda tabanud needust mõistma. Midas õppis oma veast ja muutus paremaks inimeseks ning oli tänulik selle eest, mis tal elus oli.

Mulle on huvi pakkunud austraalia kunstniku Robert Baines'i humoorikad kullast abstraktsed filigraanteosed ning fiktsioonid. Tema kuldfiligraanist inspireeritud, valisin filigraani tehnoloogia õppimise teisel õppeaastal. Tema teoste abil leidsin, et ehte lugu või mõte ei pea olema alati tõene, vaid võib olla ka väljamõeldud. Lisaks Baines'ile on mulle silmajäänud ka graveerija Castro Smith, kes on innustanud mind graveerimisega edasi tegelema. Kuna olen hobijoonistaja, siis graveerimine tuleb välja üsna loomulikult. Olen katsetanud graveerida erinevatele metallidele, klaasile, kivile, vahale. Muusik Jesse Rutherford, keda ma väga hindan – kui ta laulab minevikust ning aegadest, mil kõik oli teisiti, viib mu mõtted selle töö teema juurde.

Töö käik

Kasutasin oma töö teostamiseks mündimetalli. See on euromüntide valmistamisel kasutatav sulam, millele kuldse värvuse ja vastupidavuse tõttu on antud nimi Nordic Gold. Sulami nime arendas välja Mariann Sundberg, kui ta töötas Soome metalliettevetes Outokumpu. Sulam sisaldab 89% vaske, 5% tsinki, 5% alumiiniumi, 1% tina. Kollane sulam on kullale väga sarnane, kuid on kõva ja rabe. Materjalivalikul on ka sümboolne põhjus. Küsimus on raha nõ rikkumises, kas sellest sündiv on suurema või väiksema väärtusega. Ma alustasin rahamüntide sulatamisega, võtsin eesmärgiks eemaldada rahalt manipuleerivad tunnused.

Mündimetalli sulamistemperatuur on kõrge ja see sulab oksüdeerumise tõttu raskesti ja ebaühtlaselt. Mehaanilise töötlemise katsed enamjaolt ebaõnnestusid. Ühel päeval ma suutsin ajada metalli kuumutades lainetama ning lisasin gaasi asemel suruõhku. Münt, kukkus surve tõttu kivilt maha ning valgus laiali. Nii sündis esimene seeria rinnamärke, mida ma nimetan Splash (ingl. splash - plärts). Märkidel on münditunnused veel säilinud, kuid nad on kaotanud oma kuju. Raha on rikutud.

See katsetus näitas mulle, et materjal on valatav, kuid vajab sulatamiseks kõrgemat kuumust. Kuna euromüüdi materjal on jäik ning kulumiskindel, siis ei ole seda kõige lihtsam töödelda. Näiteks traadi tegemiseks on materjal on liiga rabe. Et teada saada, millised on müüdimaterjali omadused, katsetasin mitmeid tehnoloogiaid nagu söövitamine, graveerimine, lasergraveerimine, filigraan, liivavalu ja valamist vette ning emailimist. Liivavalu puhul pinnale tekkiv liiva tekstuur on ainulaadne ja huvitav. Otsustasin, et järgmised tööd tuleb teostada liivavalutehnoloogias.

Järgmiseks proovisin liivavalu ning kasutasin hapnikuga põletit, millel on kuumustrohkem. Liivavalu tehnoloogiline protsess on üpris lihtne: esimene vorm täidetakse liivaga ning haamerdatakse ühtlaseks, et liiv oleks tihedalt kokku pakitud. Kantakse peale talk ning surutakse oma soovitud objekt liiva sisse. Peale pannakse teine vorm ning liiv pakitakse samuti tihedalt kokku. Viimaks võetakse vormid lahti, eemaldatakse ese ning enne kinnitamist tehakse õhu- ja valukanal, et metall vormi pääseks. Liivavalu õnnestus ning avas uue ukse müntide ümbertöötluses.

Valminud töid on viis gruppi ja need kõik peaksid andma vastuse küsimusele:

Kas raha rikub inimest? Aga inimene raha?

Rinnamärgid
Spläsh I

Rinnamärgid
Spläsh II

Kaelahted
Mammona

Sõrmused
Sularõõm

Peahted
Võim

Mammona küüsisist vabaks saada ei ole lihtne. Mina ei tea, mis selleks teha tuleb, minul on kombeks raha hoida. Arvan, et raha toob õnne ainult seni, kuni jätkub kujutlusvõimet, mida sellega teha. Ühel hetkel avastasin end lähedastelt münte küsimas lihtsalt selleks, et neid üles sulatada. Mida rohkem ma münte sulatasin, seda kergekäelisemalt tegin seda igal järgmisel korral. See oli puhas sularõõm.

Ausalt, milline kuradi raha raiskamine. Nii ma ootan vaataja ahnust mulle ütlevat. Raha avaldab meeltele tugevat mõju ja päästab välja isekuse. Kuidas sa siis tead, et raha sind mõjutab? Kust sa tead, kas sul on juba piisavalt? Sina ei teagi, teised teavad. Enamus inimesi, eriti jõukad, tunnevad raha keelt ja teavad, kui mõjukas see on: see soosistab sulle kõrva mõtteid ning muudab su ideed, teod ja kõne usaldusväärseks. Hoolimata ahnusest jätan ma praegu raha manipuleeriva mõju kõrvale ja annan sellele uue, esteetilisena mõjuva väärtuse, mida ei saa kulutada.